

100 DE ANI DE ANI DE LA MOARTEA TIPOGRAFULUI NICOLAE D. MILOȘESCU (17 IANUARIE 1924 – 17 IANUARIE 2024)

DANIELA-LILIANA PĂTRAȘCU*

Abstract

In order to celebrate the passing away of the typographer and bookseller Nicolae Milosescu (1858-1924) in January, at the "Alexandru Ștefulescu" Gorj County Museum, a temporary exhibition was organized, paying homage to this illustrious son of Gorj.

Held in high esteem for the quality of the printing products realized in Târgu-Jiu, Nicolae Milosescu would be awarded the Knightly Order "The Crown of Romania" by King Charles I, on May 2, 1902, prior to which he had been granted the title of Supplier of the Royal Court of Romania.

Key-words: typographer, Târgu-Jiu, Gorj County, Supplier of the Royal Court of Romania, bookseller.

Nicolae D. Miloșescu s-a născut în localitatea Cerneți din județul Mehedinți, data exactă a nașterii fiind controversată. Astfel, G. Filip, autorul „*Almanahului tipografic*“, lucrare editată la București în anul 1904, menționa ca dată a nașterii lui Nicolae D. Miloșescu anul 1860¹. Același an a fost menționat și de către Jean Bărbulescu în lucrarea „*Calendarul Gorjului*“ editată la Târgu-Jiu în anul 1925².

În cartea de meșter eliberată la 18 februarie 1913 pe numele lui Nicolae Miloșescu de Corporația Meseriilor Unite „*Tudor Vladimirescu*“ din Târgu-Jiu, document aflat în colecția de documente a Muzeului Județean Gorj „*Alexandru Ștefulescu*“ din Târgu-Jiu, corporație al cărei președinte era chiar Nicolae Miloșescu, se precizează faptul că posesorul respectivului document s-a „*născut în anul 1858 luna Noiembrie 20*“³. În aceste condiții, existând un document autentic, semnat chiar de către Nicolae Miloșescu, în calitatea sa de președinte al Corporației Meseriilor Unite „*Tudor Vladimirescu*“ din Târgu-Jiu, apreciem că aceasta este data exactă a nașterii tipografului Nicolae Miloșescu. Localitatea natală a acestuia este comuna Cerneți, județul Mehedinți, aceasta fiind indicată, la rândul său, în documentul citat.

* Doctor în Istorie, Muzeograf în cadrul Secției de Istorie-Arheologie a Muzeului Județean Gorj „*Alexandru Ștefulescu*“ din Târgu-Jiu, adresa e-mail: danielamanea89@yahoo.com.

¹ Filip 1904, p. 75.

² Bărbulescu 1925, p. 61.

³ Cartea de meșter tipograf eliberată pe numele lui Nicolae Miloșescu se află în colecția de documente a Muzeului Județean Gorj „*Alexandru Ștefulescu*“ din Târgu-Jiu sub nr. inv. 9 041.

Pe piatra funerară de la mormântul lui Nicolae D. Miloșescu din cimitirul municipiului Târgu-Jiu, așezată de către Elena Toma Măruță din Craiova, nepoată de soră a lui Septimiu Gheorghiu, ginerele lui Nicolae D. Miloșescu, este inscripționat ca an al nașterii lui Nicolae Miloșescu anul 1858.

După ce a urmat clasele primare la școlile nr. 1 și nr. 2 din Turnu-Severin, Nicolae D. Miloșescu s-a dedicat meseriei de tipograf, fiind ucenic în cadrul secției din Drobeta Turnu-Severin a tipografiei „SAMITCA” din Craiova, până la vârsta de 14 ani⁴.

Presa la care a lucrat în acea perioadă fusese adusă în țară înainte de 1850 de la Viena fiind utilizată, inițial, la Craiova, ulterior fiind transportată la Turnu-Severin⁵.

În 1880 Nicu D. Miloșescu a achiziționat această presă și a decis să se stabilească la Tg-Jiu, unde avea să înființeze prima tipografie din județul Gorj. La scurt timp de la stabilirea sa la Tg-Jiu, Nicu D. Miloșescu a achiziționat o serie de utilaje necesare funcționării unei tipografii, acestea adăugându-se presei vechi pe care o adusese de la Turnu-Severin. Totodată, Nicu D. Miloșescu formează un grup de lucrători tipografi ce aveau să contribuie la funcționarea viitoarei tipografii de la Tg-Jiu.

În aceste condiții, spre sfârșitul anului 1880, funcționa la Tg-Jiu *Tipografia Națională „Nicu D. Miloșescu”*, prima tipografie modernă din oraș⁶ și din județul Gorj.

În această perioadă orașul Târgu-Jiu cunoștea un proces de modernizare impulsionat de către tânărul primar Vasile Lascăr⁷, beneficiind, în același timp, de o serie de oameni de cultură precum: institutorul Alexandru Ștefulescu⁸, locotenentul Emanoil Părăianu, sculptorul și graficianul Witold Rolla Piekarski, inginerul Aurel Diaconovici, profesorul Iuliu Moisil ș. a.

Tipografia Națională „Nicu D. Miloșescu” era situată în centrul orașului, pe strada „Drumul cel Mare”, nr. 27, ce avea să fie denumită, ulterior, strada „Tudor Vladimirescu”⁹. Pe locul unde a funcționat tipografia lui Nicolae Miloșescu s-a aflat, înainte de 1989, restaurantul „Popasul Pandurilor”¹⁰.

Prima lucrare editată în tipografia lui Nicu D. Miloșescu din Târgu-Jiu a fost nuvela intitulată „*Nicu Steluță*” a scriitorului gorjean Emanoil Părăianu, unul dintre prietenii apropiați ai lui Nicu D. Miloșescu, care l-a ajutat să se stabilească definitiv la Târgu-Jiu¹¹.

La sfârșitul anului 1881 Nicu D. Miloșescu primea propunerea institutorului Alexandru Ștefulescu și a scriitorului Emanoil Părăianu de a tipări ziarul

⁴ Duguleanu, Pânișoară, Ijeac 2006, p. 67.

⁵ Arimia, Bobocescu, Mischie, Neguleasa, Păsărin 2000, p. 65.

⁶ Mocioi 1988, p. 420.

⁷ Berca, Berca 2001, p. 175.

⁸ Mischie 2000, *passim*.

⁹ Nichifor 2007, *passim*.

¹⁰ Arimia *et al.* 2000, p. 65.

¹¹ Șerban 2009, p. 195.

„*Vulcanul*“. Publicația a apărut din ianuarie 1882 până în luna octombrie a aceluiași an, fiind primul ziar editat în județul Gorj. Apărea săptămânal, însă, din păcate, nu se mai păstrează niciun exemplar al acestei publicații¹².

La tipografia lui Nicu D. Miloșescu din Târgu-Jiu au fost editate numeroase lucrări ale intelectualilor gorjeni, în acest scop tipografia fiind modernizată și dotată cu mașini de tipărit și litere comandate în străinătate, în special la Viena. Totodată, a fost achiziționată o presă litografică și a fost angajat un desenator-gravor pe piatră.

În aceste condiții, în anul 1894, tipografia și-a schimbat denumirea în „*Lito-Tipografia Nicu D. Miloșescu*“, activitatea fiind extinsă prin înființarea unei litografii moderne și prin aducerea unor specialiști din țară și din străinătate, așa cum era cazul germanului W. Werner¹³. Amenajarea litografiei a fost inițiată de către Nicolae Miloșescu la îndemnul graficianului Witold Rolla Piekarski, acesteia având să i se adauge o legătorie de carte, ambele fiind situate în casa lui Nicolae Miloșescu din centrul orașului Târgu-Jiu¹⁴.

În același an în care apărea primul ziar gorjean la tipografia lui Nicu D. Miloșescu se edita, probabil, și publicația „*Vocea Gorjului*“ din care nu se mai păstrează niciun exemplar, dar este cunoscut faptul că a apărut la Târgu-Jiu în anul 1882¹⁵.

Ulterior, în februarie 1891, apărea la tipografia lui Nicu D. Miloșescu din Târgu-Jiu primul număr al publicației „*Parângul*“ a învățătorilor din Gorj sub coordonarea învățătorului Lazăr Arjoceanu din Pojogeni¹⁶.

La 15 aprilie 1894 era editat la tipografia „*Nicu D. Miloșescu*“ din Târgu-Jiu primul număr al revistei culturale „*Jiul*“, apărută din inițiativa domnilor: Iuliu Moisil – profesor, Alexandru Ștefulescu – institutor, Ștefan Dobruneanu – avocat, P. Pârvulescu – avocat, Emanoil Părăianu – ofițer, Vasile Petrescu – ofițer, I. Urbeanu – medic, C. Vișinescu – profesor, Clement Bontea – profesor, G. Pietroșanu – profesor, Alexandru Ionescu – profesor și Witold Rolla Piekarski – grafician.

În articolul intitulat „*Drept început*“ se preciza că: „*N-avem zei de tămâiat, nici altare de desființat; dimpotrivă, entuziaști pentru toți luptătorii harnici și pricepuți ai condeiului, credem că este loc pentru toți și că merită deopotrivă susținerea publicului cititor (...) Este timpul ca această mișcare culturală să se întindă mai departe și să pătrundă mai adânc în toate păturile sociale, în orașe ca și la sate, printr-o dezvoltare a gustului citirei în toți aceia care pot fi primitori de cultură*“¹⁷.

Revista culturală „*Jiul*“ a fost editată în perioada 1894-1895 reunind studii și articole ale intelectualilor gorjeni și având ilustrații realizate în condiții grafice

¹² Mocioi 1988, p. 420; Șerban, Vasile 2001, p. 12.

¹³ *Ibidem*, p. 13.

¹⁴ Arimia *et al.*, p. 65.

¹⁵ Cărăbiș 1978, p. 23.

¹⁶ *Ibidem*, p. 25.

¹⁷ „*Jiul*“ 1894, p. 2.

deosebite de către graficianul Witold Rolla Piekarski.

În octombrie 1895 a fost editat primul număr al revistei „*Amicul Tinerimei*” avându-l ca redactor pe profesorul Iuliu Moisil, directorul Gimnaziului Real din Târgu-Jiu¹⁸. Printre colaboratorii revistei aveau să se numere domnii: M. Străjan – profesor la Liceul din Craiova, Andrei Bârsanu – profesor la Gimnaziul din Brașov, M. Șăineanu – profesor la Gimnaziul din Alexandria, dr. P. Tanco – profesor la Gimnaziul din Năsăud, Alexandru Ștefulescu – institutor, Gheorghe Pietroșanu – profesor la Gimnaziul din Târgoviște și I. C. Panțu – profesor din Brașov¹⁹.

La realizarea revistei „*Amicul Tinerimei*” au colaborat, alături de cei menționați deja, domnii: Witold Rolla Piekarski – grafician, Anghel Păunescu – student la Academia de Belle Arte din Veneția și Nicolae Bran – pictor și profesor la Gimnaziul din Târgu-Jiu²⁰.

Tot în anul 1895 este editată la tipografia „*Nicu D. Miloșescu*” din Târgu-Jiu revista umoristică „*Ardeul*” cuprinzând caricaturi inspirate din viața politică românească. Personajele proveneau atât din rândul liderilor partidelor conservator și național-liberal, cât și din rândul politicienilor din Gorj fiind creionate cu mult talent de către Witold Rolla Piekarski²¹.

În 1895 Nicu D. Miloșescu a deschis la Târgu-Jiu o librărie cu raioane de papetărie și galanterie situată într-o clădire cu etaj, peste stradă de tipografia sa din centrul orașului²².

De la „*Magazinul de Librărie, Papetărie, Galanterie și Tipografie*”, conform titlaturii complete utilizate de către proprietarul Nicu D. Miloșescu, puteau fi achiziționate: note muzicale, blocuri de desen, hârtie de scris, registre, manuale școlare, ghiozdane, timbre poștale, precum și: cămăși, bastoane, albume, mănuși, parfumuri, cravate, pianine, ziare și tutun²³.

În perioada noiembrie 1899 – 15 iunie 1906, precum și în iulie 1907, a fost editată publicația „*Bazarul*”, aceasta promovând produsele comercializate prin intermediul magazinului de papetărie și librărie deținut de către Nicolae Miloșescu în Târgu-Jiu. Printre colaboratorii acestei publicații s-au numărat: Emanoil Părăianu, Nicolae Gane, Alexandru Vlahuță, D. R. Rosetti și George Coșbuc²⁴.

La 16 iulie 1894 s-a înființat la Târgu-Jiu, din inițiativa institutorului Alexandru Ștefulescu, sprijinit de către profesorul Iuliu Moisil, inginerul Aurel Diaconovici și graficianul Witold Rolla Piekarski, Muzeul Gorjului cuprinzând colecții de paleontologie, numismatică, documente medievale românești, carte vechi, precum și diverse obiecte descoperite în cursul numeroaselor excursii și

¹⁸ „*Amicul Tinerimei*” 1895, p. 1.

¹⁹ Cărăbiș 1978, p. 31.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Exemplare ale revistei „*Ardeul*” se află în colecțiile Secției de Arheologie – Istorie a Muzeului Județean Gorj „*Alexandru Ștefulescu*” din Târgu-Jiu, unul dintre acestea fiind expus în expoziția permanentă din cadrul secției.

²² Șerban, Vasile 2001, p. 13.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Mischie 2003, p. 200.

cercetări de teren realizate în județ de către Alexandru Ștefulescu²⁵.

După înființarea Muzeului Gorjului, în cursul anului 1896, avea să fie editată, într-un singur număr, revista „*Publicațiunile Muzeului Gorjului*” ce reunea studii și articole ale intelectualilor gorjeni. Această publicație a văzut lumina tiparului în tipografia lui Nicu D. Miloșescu din Târgu-Jiu.

În același an a fost editată la aceeași tipografie prima ediție a lucrării „*Mănăstirea Tismana*” de Alexandru Ștefulescu ce cuprindea desene realizate de către Witold Rolla Piekarski și numeroase documente relative la istoria uneia dintre cele mai vechi mănăstiri din țară²⁶.

La 31 octombrie 1896 a fost editat la tipografia „*Nicu D. Miloșescu*” din Târgu-Jiu primul număr al săptămânalului „*Lupta Jiului*” avându-l ca proprietar pe Toma Cămărășescu²⁷.

În același an au fost editate de către Nicu D. Miloșescu lucrările „*Lumini și umbre*” a căpitanului Emanoil Părăianu și cea intitulată „*În vâltoare*” de Alexandru Vlahuță²⁸.

În 1897 a fost tipărită la Târgu-Jiu de către Nicu D. Miloșescu culegerea de nuvele intitulată „*Cartea săteanului*” elaborată de către Emanoil Părăianu, precum și două lucrări cu caracter pedagogic. Una dintre acestea îi aparținea lui Ștefan Bobancu, fiind intitulată „*Defectele școlarilor și corectarea lor*”, iar cea de-a doua era un manual de „*Geografia județului Vâlcea pentru cursul elementar*” elaborat de către Ioan Gabrielescu²⁹. În același an avea să fie editată lucrarea intitulată „*Lilice de la Pind*” elaborată de către P. Vulcan³⁰.

Prezentând toate aceste lucrări la expoziția tipografică organizată la Craiova în 1898, tipografia „*Nicu D. Miloșescu*” din Târgu-Jiu avea să fie distinsă pentru a doua oară cu medalia de argint³¹.

Nicolae D. Miloșescu l-a sprijinit din punct de vedere financiar pe sculptorul gorjean Constantin Bălăcescu pentru realizarea - în atelierul acestuia de la Milano - a statuii lui Tudor Vladimirescu ce avea să fie amplasată, în noiembrie 1898, în parcul din fața Gimnaziului Real din Târgu-Jiu³².

Referindu-se la statuia lui Tudor Vladimirescu din Târgu-Jiu, Alexandru Vlahuță afirma, în anul 1901, în paginile lucrării „*România pitorească*”: „*Statuia lui Tudor Vladimirescu – așa de potrivit așezată în fața Gimnaziului – această nepieritoare întrupare a vitejiei și a jertfei, este și va fi pururea cea mai minunată lecție de patriotism pentru fragedele generații ce se vor perinda pe dinaintea ei*”³³.

Sculptorul Constantin Bălăcescu (1865 - 1913) s-a născut în comuna

²⁵ Nichifor 2007, *passim*.

²⁶ Ștefulescu 1896, *passim*.

²⁷ Cărăbiș 1978, p. 33.

²⁸ Mocioi 1988, p. 432.

²⁹ Șerban, Vasile 2001, p. 25.

³⁰ *Ibidem*, p. 24.

³¹ Șerban 2009, p. 197.

³² Șerban, Vasile 2001, p. 16; Pătrașcu 2011, p. 10.

³³ Șerban, Vasile 2001, p. 16.

Bolboși din județul Gorj la 18 aprilie 1865. A urmat cursurile Școlii de Arte și Meserii din Craiova, după care, în perioada 1892-1894, a urmat Academia de Belle Arte din Veneția. Ulterior, în anii 1894-1897 a studiat la Academia de Artă din Milano.

În 1888 Constantin Bălăcescu a participat la o expoziție organizată de Academia Română la București, iar în 1894 a obținut medalia de argint la Expoziția Societății Cooperativelor din România.

În 1899 sculptorul Constantin Bălăcescu a realizat statuia domnitorului Mircea cel Bătrân, amplasată în centrul orașului Tulcea, în fața clădirii Liceului „Mircea cel Bătrân”³⁴.

În anul 1900 avea să participe la Expoziția Universală de la Paris, unde tipografia sa din Târgu-Jiu a fost distinsă de către membrii juriului cu medalia de bronz.

Datorită realizărilor sale tipografice și sprijinirii activităților culturale și pedagogice din Târgu-Jiu și județul Gorj, Nicolae D. Miloșescu a primit, la 10 mai 1898, titlul de furnizor al Curții Regale a României din partea regelui Carol I. Documentul, aflat în colecția de documente a Muzeului Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu” din Târgu-Jiu, precizează faptul că „Majestatea Sa Regele, dorind a da o dovadă de Înalta Sa bună voință Domnului Nicolae D. Miloșescu Litograf și Librar la Târgu-Jiu”³⁵, i-a conferit „titlul de Furnizor al Curții Regale”³⁶.

La 1 iunie 1899 apare la Târgu-Jiu, la tipografia lui Nicolae D. Miloșescu, primul număr al revistei „Lumina satelor” aflată sub conducerea învățătorilor Lazăr Arjoceanu și Gheorghe Dumitrescu-Bumbești³⁷.

În articolul „Mergem înainte”, inserat în acest prim număr al publicației, se arăta că: „S-a împlinit un an de când ne-am înfățișat cititorilor noștri (...) Ne-am înfățișat în două tabere, cu organe deosebite, dar care urmăresc același scop: ridicarea nivelului cultural al săteanului și îmbunătățirea stării sale economice (...) Am convenit a ne servi, pe viitor, de o singură revistă care va purta numele de <<Lumina satelor>> născută din unirea <<Amicului poporului>> cu <<Șezătoarea săteanului>>”³⁸.

Pentru întreaga activitate desfășurată în domeniul tipografic, la 9 mai 1902, regele Carol I al României l-a decorat pe Nicu D. Miloșescu cu ordinul „Coroana României” în grad de cavaler. Articolul I al documentului menționat arăta că: „Numim membru al Ordinului Coroana României, în gradul de Cavaler, pe Dl. Miloșescu (Nicu D.), tipograf proprietar din Târgu-Jiu”³⁹.

³⁴ Pătrașcu 2013, *passim*.

³⁵ Documentul se află în colecția de documente a Muzeului Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu” din Târgu-Jiu sub nr. inv. 9 034.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ Cărăbiș 1978, p. 42.

³⁸ „Lumina satelor” 1899, p. 2.

³⁹ Documentul se află în colecția de documente a Muzeului Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu” din Târgu-Jiu sub nr. inv. 3 775.

În anul 1904 a fost editată la tipografia lui Nicolae D. Miloşescu lucrarea „*Gorjul istoric şi pitoresc*” de Alexandru Ştefulescu ce a urmat unei alte lucrări de referinţă a istoricului gorjean intitulată „*Încercare asupra istoriei Târgu- Jiului*” editată, la rândul său, la tipografia „*N. D. Miloşescu*”⁴⁰.

Colaborarea dintre istoricul Alexandru Ştefulescu şi tipograful Nicolae D. Miloşescu avea să continue în anii următori, concretizându-se prin publicarea a numeroase lucrări elaborate de către Alexandru Ştefulescu. Astfel, în cursul anului 1906 au fost editate la tipografia lui Nicolae D. Miloşescu din Târgu-Jiu lucrările: „*Istoria Târgu-Jiului*”⁴¹, „*Schitul Strâmba*”, „*Polovragii*” şi „*Schitul Lainici*”⁴².

Nicolae D. Miloşescu a fost ales de mai multe ori preşedinte al Camerei de Comerţ a judeţului Gorj, preşedinte al Corporaţiei Meseriilor Unite „*Tudor Vladimirescu*” din Târgu-Jiu, preşedinte al Breslei Tipografilor din Târgu-Jiu, preşedinte al societăţilor: „*Ajutorul*”, „*Unirea*”, „*Jiul*” şi „*Meseriaşul*” din Târgu-Jiu, precum şi preşedinte de onoare al Societăţii Funcţionarilor Comerciali⁴³.

La 21 noiembrie 1904 au fost adoptate „*Statutele Casei de Ajutor ale Corporaţiei Meseriilor Unite din Târgu-Jiu*”, corporaţie al cărei preşedinte era Nicolae D. Miloşescu⁴⁴. Statutele adoptate la 21 noiembrie 1904 aveau 55 de articole ce reglementau înfiinţarea Casei de Ajutor a Corporaţiei Meseriilor Unite din Târgu-Jiu, precizându-se că aceasta urma a începe să funcţioneze începând cu data de 1 ianuarie 1905.

Nicolae D. Miloşescu s-a aflat printre fondatorii Societăţii Muzicale din Târgu-Jiu ce avea să fie cunoscută, ulterior, sub denumirea de „*Lyra Gorjului*”. De asemenea, Nicolae Miloşescu a fost membru al mai multor bănci populare şi a realizat donaţii de carte în beneficiul unor biblioteci săteşti din judeţul Gorj⁴⁵.

În primăvara anului următor, la 17 aprilie 1915, Nicolae D. Miloşescu avea să devină membru de onoare al Societăţii Muzicale Române „*Doina*” din oraşul Turnu-Severin, societate înfiinţată în anul 1897⁴⁶.

Nicolae D. Miloşescu a fost căsătorit cu Ludmila Miloşescu, născută în anul 1863, ce avea să înceteze din viaţă în anul 1940 după ce fusese văduvă timp de 16 ani⁴⁷. Familia Miloşescu a avut trei copii.

Ştefania Miloşescu (1888 - 1968) s-a remarcat ca o talentată pictoriţă, ea lucrând, anterior naţionalizării, în tipografia ce îi aparţinuse tatălui său, ajutându-i pe sora sa, Irina, şi pe cumnatul său, Septimiu Gheorghiu. De altfel, în colecţiile Secţiei de Artă a Muzeului Judeţean Gorj „*Alexandru Ştefulescu*” din Târgu-Jiu se află 3 opere ale Ştefaniei Miloşescu, printre care o pictură intitulată „*Cascada de la*

⁴⁰ Arimia et al. 2000, p. 66; Şerban, Vasile 2001, p. 25; Ştefulescu 1904, *passim*.

⁴¹ Ştefulescu 1906.

⁴² Şerban, Vasile 2001, p. 25.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *** , *Statutele Casei de Ajutor ale Coropraţiei Meseriilor Unite din Târgu-Jiu*, 1911, p. 1-13.

⁴⁵ Şerban 2009, p. 198.

⁴⁶ Documentul ce atestă acest fapt se află în colecţia de documente a Muzeului Judeţean Gorj „*Alexandru Ştefulescu*” din Târgu-Jiu sub nr. inv. 3 774.

⁴⁷ Pătraşcu 2013, p. 46.

Tismana“, o pictură a heleșteului amenajat de către Nicolae Miloșescu la Tismana și o a treia lucrare reprezentând vila familiei Miloșescu de la Tismana⁴⁸.

Conform actului de naștere cu numărul 70 pe anul 1890 din Registrul Stării Civile al orașului Târgu-Jiu, cea de-a doua fiică a lui Nicolae D. Miloșescu, Irina Miloșescu, „*fiică a Dlui Nicolae D. Miloșescu, în etate de ani trei deci și unu, de profesiune tipograf și a Dnei Ludmila Miloșescu, în etate de ani două deci și opt, de profesiune menajeră*“, s-a născut în casa părinților, situată în „*strada <<Tudor Vladimirescu>>, suburbia galbenă*“⁴⁹, documentul fiind eliberat de primăria orașului Târgu-Jiu în „*anul una mie opt sute nouă deci luna Iulie ziua două deci și șapte, ora dece dimineața*“⁵⁰.

La încheierea actului de naștere al Irinei Miloșescu au participat, în calitate de martori: „*Dl Nicolae P. Naidinescu, în etate de ani trei deci și nouă și Nae G. Marinescu, în etate de ani două deci și nouă, ambii de profesiune funcționari, domiciliați în urba Jiu, care au sub-scris acest act după ce li s-a cetit împreună cu noi și cu declarantele*“⁵¹, domnul Nicolae Miloșescu.

Irina Miloșescu s-a căsătorit cu Alexandru Șt. Savu „*în ziua de 16 Iunie anul 1913 după cum se constată din actul de căsătorie înscris în Registrul de Stare Civilă al Comunei Târgu – Jiu, plasa Ocolu, Județul Gorj, la No. 31 din 16 Iunie 1913*“⁵². Această însemnare a fost făcută de către ofițerul Stării Civile al primăriei Târgu-Jiu la data de 1 iulie 1913. Ulterior, la data de 25 august 1919, Irina Miloșescu s-a căsătorit pentru a doua oară, de această dată cu domnul Septimiu Gheorghiu, căsătoria fiind oficiată la București⁵⁴.

Irina Miloșescu a avut un fiu, Nicușor, născut în anul 1915, însă, decedat la o vârstă fragedă, în anul 1917, fiind înmormântat în cimitirul din Târgu-Jiu. De altfel, pe piatra funerară este menționat ca fiind nepot al lui Nicolae Miloșescu. Pe aceeași piatră funerară este inscripționat și numele mamei lui Nicolae Miloșescu, Maria, care a fost înmormântată aici în anul 1922, ca urmare a decesului survenit la vârsta de 85 de ani⁵³.

Numa Miloșescu (1898 - 1929), unicul fiu al lui Nicolae Miloșescu, era un împătimit al jocurilor de noroc, din cauza datoriilor pe care le acumulase pierzând clădirea în care funcționase tipografia tatălui său, fapt confirmat de către doctorul Constantin Lupescu⁵⁴. Doctorul Constantin Lupescu își amintea, referindu-se la Septimiu Gheorghiu, ginerele lui Nicolae Miloșescu, faptul că era un economist cumsecade, corect, pasionat de vânătoare⁵⁵.

Conform certificatului de naștere nr. 37 eliberat de primăria Târgu-Jiu în „*anul una mie opt sute nouă deci și opt, luna Martie, ziua trei spre dece, ora cinci*

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ S.J.A.N. Gorj, Registrul Stării Civile pentru născuți al orașului Târgu-Jiu pe anul 1890, f. 36v.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ S.J.A.N. Gorj, Registrul Stării Civile pentru născuți al orașului Târgu-Jiu pe anul 1890, f. 36v.

⁵² Pătrașcu 2013, p. 51.

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ Șerban, Vasile 2001, p. 19.

⁵⁵ *Ibidem*.

post meridian“⁵⁶, Nicolae (Numa) Miloșescu s-a „născut astăzi la orele două spre dece, în casa părinților săi din strada <<Tudor Vladimirescu>>, suburbia Galbenă“⁵⁷.

Nicolae (Numa) Miloșescu a decedat la scurt timp după ce împlinise vârsta de 30 de ani. Certificatul de deces eliberat pe numele lui Numa Miloșescu de primăria municipiului Târgu-Jiu poartă numărul 95 pe anul 1929. Numa Miloșescu a fost înmormântat alături de tatăl său în cimitirul municipiului Târgu-Jiu⁵⁸.

Decesul prematur al unicului fiu al lui Nicolae Miloșescu a făcut ca năzuința exprimată de către profesorul Iuliu Moisil în finalul articolului dedicat memoriei lui Nicolae Miloșescu, articol inserat în paginile revistei „*Arhivele Olteniei*“, să nu se poată împlini. Iuliu Moisil aprecia în februarie 1925 că: „*Am dori ca urmașul său să calce pe aceleași bune și frumoase drumuri pe care i le-a pregătit marele artist ce a fost în meseria sa Nicu Miloșescu, (...) care dorea așa de mult – după cum întotdeauna spunea – ca copilul său să-l urmeze întocmai și chiar să-l întrecă și să-i păstreze renumele casei sale intact până în cele mai târzii vremuri*“⁵⁹.

După decesul lui Nicolae Miloșescu, survenit la 17 ianuarie 1924⁶⁰, Jean Bărbulescu afirma în lucrarea „*Calendarul Gorjului*“ pe anul 1925: „*Multe fapte bune – știute și neștiute – a făcut Miloșescu pentru județul Gorj, pentru neamul întreg*“⁶¹. În cuprinsul aceleiași lucrări, Jean Bărbulescu afirma că, la data decesului, Nicolae Miloșescu era „*în vârstă de 63 de ani, dintre care 43 de ani și i-a închinat Gorjului și (...) neamului*“⁶². În fapt, Nicolae Miloșescu a decedat la vârsta de 65 de ani, dedicându-și peste 50 de ani de viață muncii tipografice și evoluând de la statutul de ucenic tipograf până la statutul de cel mai respectat și apreciat tipograf din județul Gorj, produsele sale tipografice fiind cunoscute și apreciate atât în țară cât și în străinătate⁶³.

Ca urmare a faptului că unicul fiu al lui Nicolae Miloșescu a decedat la scurt timp după moartea tatălui său, averea familiei a fost moștenită prin testament de către doamna Elena Victoria Măruță⁶⁴, soția profesorului Toma Măruță din Craiova, nepoata de soră a lui Septimiu Gheorghiu, ginerele tipografului Nicolae D. Miloșescu.

După 1989 doamna Elena Victoria Măruță a obținut în instanță retrocedarea celor două imobile situate pe strada „*Tudor Vladimirescu*“ din municipiul Târgu-Jiu, imobile ce aparținuseră familiei Miloșescu. Ulterior, clădira unde a funcționat tipografia și librăria lui Nicolae D. Miloșescu a fost cumpărată de către familia

⁵⁶ S.J.A.N. Gorj, Registrul Stării Civile pentru născuți al orașului Târgu-Jiu pe anul 1898, f. 20v.

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ Pătrașcu 2013, p. 52.

⁵⁹ Moisil 1925, p. 197.

⁶⁰ Pătrașcu 2013, p. 53.

⁶¹ Bărbulescu 1925, p. 62.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ Pătrașcu 2013, p. 54.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 55.

Dumitru și Rodica Măruță⁶⁵.

Prima și singura monografie dedicată personalității tipografului și librarului Nicolae D. Miloșescu a fost editată la Iași în anul 2013, cuprinzând documente și fotografii inedite provenind din colecțiile Secției de Istorie-Arheologie a Muzeului Județean Gorj „*Alexandru Ștefulescu*” din Târgu-Jiu.

Tipograful Nicolae Miloșescu are o secțiune dedicată în expoziția permanentă a Secției de Istorie-Arheologie a Muzeului Județean Gorj „*Alexandru Ștefulescu*” din Târgu-Jiu, în cadrul căreia sunt expuse portretele lui Nicolae Miloșescu și soției sale, Ludmila Miloșescu, precum și cărți și periodice editate la tipografia deținută de către Nicolae Miloșescu la Târgu-Jiu. În patrimoniul Muzeului Județean Gorj „*Alexandru Ștefulescu*” din Târgu-Jiu se mai află: o tiparniță, litere de plumb, diplome, fotografii de familie, precum și un bust de ghips al lui Nicolae Miloșescu și picturi semnate de către Ștefania Miloșescu, una dintre fiicele lui Nicolae Miloșescu, acestea din urmă aflându-se în colecțiile Secției de Artă-Etnografie a Muzeului Județean Gorj „*Alexandru Ștefulescu*” din Târgu-Jiu.

La 17 ianuarie 2024 s-a comemorat centenarul trecerii la cele veșnice ale tipografului, librarului, antreprenorului și omului iubitor de frumos Nicolae Miloșescu, un adevărat deschizător de drumuri în domeniul tiparului în județul Gorj, un apropiat al unor erudiți dascăli și oameni de cultură, precum: Alexandru Ștefulescu, Iuliu Moisil, Witold Rolla Piekarski ș.a.

Pentru cinstirea memoriei fondatorului primei tipografii gorjene, la 25 ianuarie 2024, la sediul Muzeului Județean Gorj din Târgu-Jiu s-a vernisat o expoziție temporară fotodocumentară dedicată personalității lui Nicolae Miloșescu, familiei sale și tipografiei fondate de către acesta la Târgu-Jiu în decembrie 1880.

În ianuarie 2014, cu prilejul comemorării a 90 de ani de la moartea lui Nicolae Miloșescu a fost lansată, în sala de festivități a Muzeului Județean Gorj „*Alexandru Ștefulescu*” din Târgu-Jiu, prima monografie dedicată personalității lui Nicolae Miloșescu.

⁶⁵ *Ibidem*.

BIBLIOGRAFIE

• Documente

Cartea de meşter tipograf eliberată pe numele lui Nicolae Miloşescu se află în colecţia de documente a Muzeului Judeţean Gorj „Alexandru Ştefulescu“ din Târgu-Jiu sub nr. inv. 9 041.

Colecţia de documente a Muzeului Judeţean Gorj „Alexandru Ştefulescu“ din Târgu-Jiu, nr. inv. 3 774, 3 775, 9 034.

S.J.A.N. Gorj, Registrul Stării Civile pentru născuţi al oraşului Târgu-Jiu pe anul 1890, f. 36v.

S.J.A.N. Gorj, Registrul Stării Civile pentru născuţi al oraşului Târgu-Jiu pe anul 1898, f. 20v.

• Periodice

„Amicul Tinerimei“ 1895.

„Jiul“ 1894.

„Lumina satelor“ 1899.

Pătraşcu 2011, Pătraşcu D.-V., *Statuia lui Tudor Vladimirescu din Târgu-Jiu*, în „Vertical“, nr. 270/13 aprilie.

• Lucrări

***, *Statutele Casei de Adjutor ale Corporaţiei Meseriilor Unite din Târgu-Jiu*, 1911, 13 p.

Arimia, Bobocescu, Mischie, Neguleasa, Păsărin 2000, Arimia V., Bobocescu V., Mischie N., Neguleasa D., Păsărin A., *Personalităţi gorjene de-a lungul istoriei*, Editura Fundaţiei „Premiile Flacăra – România“, Bucureşti, 272 p., ISBN 973-9839-3-9.

Bărbulescu 1925, Bărbulescu J., *Calendarul Gorjului*, Tipografia LUMINA, Târgu-Jiu, 239 p.

Berca, Berca 2001, Berca T., Berca V., *Târgu-Jiul de odinioară*, Editura „CRONOS“, Giurgiu, ISBN 973-85042-3-6.

Cărăbiş 1978, Cărăbiş V., *Publicaţii periodice din Gorj*, Tipografia Târgu-Jiu, Târgu-Jiu, 218 p.

Duguleanu, Pânişoară, Ijeac 2006, Duguleanu I., Pânişoară T., Ijeac E., *Case. Oameni. Destine*, vol. I, Editura MĂIASTRA, Târgu-Jiu, 467 p., ISBN 973-8933-17-X.

Mischie 2000, Mischie N., *Vasile Lascăr – reformator în administraţia de stat*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 264 p., ISBN 973-555-277-9.

Nichifor 2007, Nichifor G., *Alexandru Ştefulescu – un destin în slujba istoriei*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 437 p., ISBN 978-973-38-0023-1.

Pătrașcu 2013, Pătrașcu D.-L., *Nicolae Mihoșescu*, Editura PIM, Iași, 244 p., ISBN 978-606-13-1605-2.

Pătrașcu 2013, Pătrașcu D.-V., *Dobrogea. Evoluția administrativă (1878-1913)*, Editura Institutului European, Iași, 468 p., ISBN 978-606-24-0042-2.

Șerban 2009, Șerban Al. D., *Personalități care au fost în Gorj*, Editura Măiastra, Târgu-Jiu, 381 p., ISBN 978-606-516-133-7.

Șerban, Vasile 2001, Șerban Al. D., Vasile N., *Istoricul tipografiilor și tipăriturilor din Gorj*, Editura AGER, Târgu-Jiu, 146 p., ISBN 973-8086-26-4.

Ștefulescu 1896, Ștefulescu A., *Mănăstirea Tismana*, ediția I, Tipografia Nicu D. Mihoșescu, Târgu-Jiu, 140 p.

Ștefulescu 1904, Ștefulescu A., *Gorjul istoric și pitoresc*, Tipografia N. D. Mihoșescu, Târgu-Jiu, 424 p.

Ștefulescu 1906, Ștefulescu A., *Istoria Târgu-Jiului*, Tipografia N. D. Mihoșescu, Târgu-Jiu, 534 p.

Fig. 1 Nicolae Mihoșescu

Fig. 2 Ludmila Miloșescu

Fig. 3 Ștefania Miloșescu

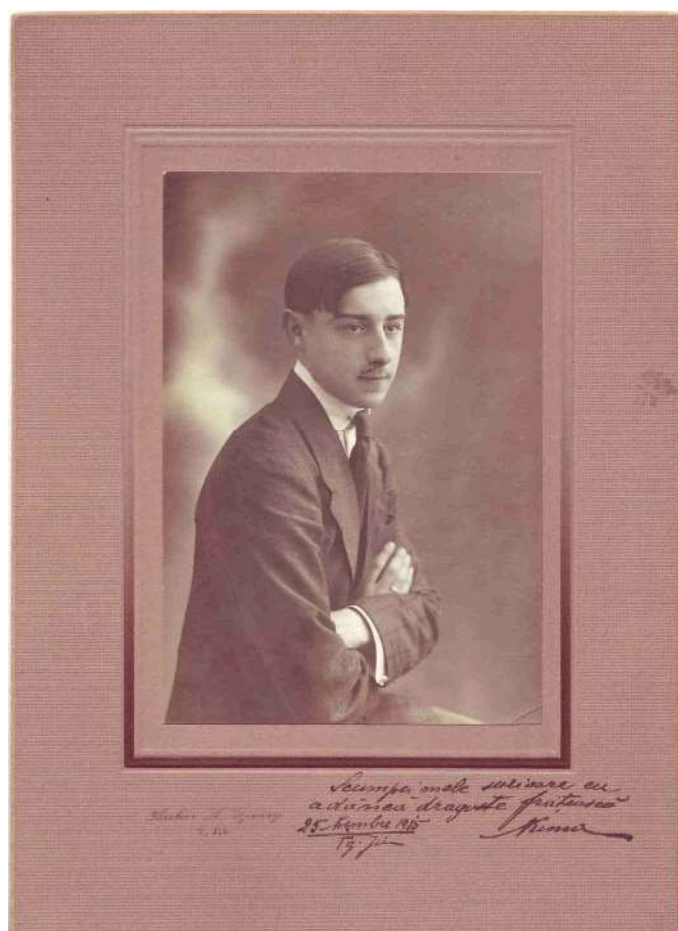

Fig. 4 Nicolae (Numa) Miloșescu

Fig. 5 Irina Miloșescu

Fig. 6 Septimiu Gheorghiu

Fig. 7 Maria Miloșescu și nepoții săi

Fig. 8 Carte de meșter

PERSONALUL CASEI N. D. MIȘOȘESCU

Fig. 9 Nicolae Mișoșescu și angajații tipografiei sale

SECȚIA MAȘINILOR

Fig. 10 Aspect din tipografia lui Nicolae Mișoșescu

Fig. 11 Nicolae Mișescu în secția tipografiei alături de angajați

Personalul Casei Centrale a Băncilor populare și Cooperativelor sătești.

Fig. 12 Angajații Casei Centrale a Băncilor populare și Cooperativelor din Gorj

Fig. 13 Aspect din librăria lui Nicolae Mișescu din Târgu-Jiu

Fig. 14 Sediul librăriei lui Nicolae Mișescu

Fig. 15 Mormântul familiei Mișescu din cimitirul municipal din Târgu-Jiu

ECONOMIC ASPECTS OF THE CITY OF TÂRGOVIȘTE (1878-1914)

*Marius VINTILĂ**

Abstract: The period 1878-1914 represented a new stage in the economic life of the city of Târgoviște. The industry in its various forms of manifestation, commerce and other economic activities flourished and grew significantly in comparison with the previous period (1831-1878), the signs of modernisation being visible in all the aspects regarding the development of the city.

Keywords: economic life, industry, commerce, Târgoviște, 1878-1914.

The removal of the Ottoman monopoly over the Romanian Principalities following the Adrianople treaty of September 2/14, 1829, gave a new course to the economic evolution in Wallachia and Moldova in general and a new commercial momentum in particular, thus creating the premises for economic development.¹

In Dâmbovița County, as in other counties of Wallachia, this new course of economic life would be registered, especially after 1831.²

On September 2nd 1832 general Pavel Kisseleff addressed a *Proclamation* to the inhabitants of the city of Târgoviște, a proclamation through which he pointed out that the cities administered their own interests through those elected in the City Councils whose basic duty "was to protect the commerce inside every town"³

Once a flourishing medieval town, Târgoviște had reached at the beginning of the XIXth century, due to the difficulties of time, a town with a few thousand inhabitants. The city was a place intended for trade, and to the political and commercial role fulfilled in the past "were added, with an important weight, craftsmanship and occupations related to agriculture".⁴ Thus, in Târgoviște, after 1831, there was a mutual interweaving and complementing of craftsmanship with commercial activities, reflected by the fact that craftsmen sold their products. The same was the case with agricultural producers, who sold their products directly on

* PhD Candidate, Doctoral School of Social Sciences and Humanities, University of Craiova, Email: marius.uliesti@yahoo.com

¹ Iulian Oncescu, Ioan Stanciu, *Introduction in the modern history of the Romanians (1821-1918)*, Cetatea de Scaun Publishing house, Târgoviște, 2009, p. 33; Mihai Oproiu, Dobrin Pârvan, *Târgoviște. The city and its surroundings between 1821-1918*, vol. II, Bibliotheca Publishing house, Târgoviște, 2000, p. 18.

² See Cleopatra Ionescu, *Data regarding the economy of Dâmbovița County in the first half of the XIXth century* in „Acta Valachia”. Historical studies and materials and the history of culture, 1971, pp. 257-264.

³ The County Department for the National Archives of Romania (named hereafter C.D.N.A.), *Dâmbovița County Prefecture*, file 122/1832, f. 117-120.

⁴ Mihai Oproiu, Dobrin Pârvan, *op. cit.*, p.18.

the city market or indirectly through intermediaries (called *hagglers*) who bought the peasants products and resold them in different fairs.⁵

I. INDUSTRY

I.1. Craftmanship, craftsmen and artisans

The introduction of the unique tax system in 1831, which abolished taxes and duties of all kinds, led to a process that established the exact number of tradesmen and merchants (usually mentioned in patent categories), journeymen and ploughmen in Târgoviște. Among them, according to a statistic, in the city at the end of 1831 there were two second class patentees, 106 third class patentees and 103 fourth class, practically a total of 210 patentees, to which 37 of their journeymen were added.⁶

The handcrafted products were diversified and generally covered the supply needs of Târgoviște, but also those of Dâmbovița County, thus being mentioned in 1832, among the Târgoviște craftsmen, lacemakers, tailors, bakers, cobblers, masons, shoemakers, barbers, painters, silversmiths, tanneries.⁷

In 1851, in Târgoviște there were 297 fifth class tradesmen registered,⁸ their number growing steadily until the end of the XIXth century and the beginning of the XXth century.⁹ The increase in the number of craftsmen and the diversification of crafts led to the formation of a first professional organization. In this sense, on March 5, 1852, a *Dominion of guilds* came into existence, which grouped builders in different categories: carpenters, cabinetmakers and masons. The organization was led by a starosta who had his own budget and set the price of the execution of the buildings. The set up of this dominion led to protests of other craftsmen, having as result the amendment of the status and the reduction of the sums of money received by the starosta upon completion of the works.¹⁰ A few years later, in 1854, in Târgoviște, 24 cabinetmakers, 10 carpenters, 10 masons, 26 blacksmiths were registered and they were led by starosta Ilie Hagi Gligore.¹¹

After 1832, small workshops and factories developed in the city. In that year, 13 mills were reported in Târgoviște near the Mill Pond. Thus, milling will occupy an important place among craft occupations. Over time, the mills changed owners quite often. In 1862, the existence of 15 mills was mentioned, some of which worked occasionally, and others had no activity.¹²

⁵ *Ibidem*.

⁶ C.D.N.A., *Dâmbovița County Prefecture*, file 56/1832, f. 109-117.

⁷ *Ibidem*, dosar 40/1832 f. 110-112.

⁸ Idem, fond *The City hall of Târgoviște*, file 40/1851, f. 10.

⁹ At the end of the XIXth century and the beginning of the XXth century, new craftsmen such as upholsterers, wood carvers, cart builders, tinsmiths, watchmakers, etc. were attested. They were accurately noted in the local records, which fluctuated annually. Thus, in 1908 there were 541 merchants and tradesmen registered in the records of the Bureau of Weights and Measures - *Ibidem*, file 13/1908, f. 4-18; Also see Mihai Oproiu, Dobrin Pârvan, *op. cit.*, p.19.

¹⁰ C.D.N.A., *The City Hall of Târgoviște*, file 32/1852, f. 6-9.

¹¹ *Ibidem*, file 72/1854, f. 1-4.

¹² *Ibidem*, file 22/1863 f. 8-9.